

17.43x21.49	1	13	עמוד	כותרת	הארץ -	20/06/2024	90609233-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790							

השליחות ההיסטורית של יאיר גולן

דימיטרי שומסקי

באותו אופן שבו אנחנו מקבלים שנאצים לא ראויים לחיות ופשיסטים וגוענים לא ראויים לחיות, כך גם הם, הצינונים, לא ראויים לחיות. דברים אלה, שהשמיע בתחילת השנה קימאני ג'יימס, ממובילי המחאה נגד ישראל באוניברסיטת קולומביה, אינם מעוררים אצלי שאט נפש, אלא בעיקר מעלים חיוך על שפתי. הוא הדין ביחס לדברים של פרופ' נדירה שלהוב-קיבורקיאן, שאמרה, כן כן, שיש לבטל את הצינונות. הלוואי, אמרתי לעצמי. הלוואי שחיי העמים ובני האדם היו כה פשוטים. לו היתה הצינונות אכן השקפת עולם גוענית, לאומנית ופשיסטית, ברי כי על כלל האנשים ההגונים והמוסריים בני כל הלאומים היה להוקיע אותה ולהיאבק נגדה עד ביטולה המוחלט.

אך "הבעיה" – והתקווה – היא, שבשונה מנאציזם, קומוניזם, או פשיזם, הצינונות כלל איננה אידיאולוגיה. הצינונות היא לאומיות יהודית מודרנית, ולאחר ששתי גרסאותיה האחרות של הלאומיות היהודית המודרנית – האוטונומיזם והטריטוריאליזם – נכחדו, הצינונות היא היום הלאומיות היהודית המודרנית. משום כך לא ריאלי ולא מוסרי "לבטל" את הצינונות, בדיוק כפי שלא ריאלי ולא מוסרי לשאוף לביטול הלאומיות הפלסטית-נית, או כל לאומיות אחרת, באשר היא מבטאת את אחת מזכויות היסוד המהותיות של האדם המודרני: הזכות לבית מדיני, תרבותי, חברתי וזהותי.

כמו כל לאומיות מודרנית, גם הצינונות כוללת בתוכה מגוון רחב של תפישות מדיניות שונות ואף סותרות – מהן אידיאולוגיות גועניות ופשיסטיות, ומהן עמדות ליברליות-דמוקרטיות, בעלות רגישות לזכויות של מי עוטים, שונים וזרים. יהיו מי שיטענו, כי בשל המרכיב הקולוניאליסטי – שאין להכחיש את מרכזיותו האינסטרומנטלית בתהליך מימוש ההגדרה העצמית הלאומית היהודית בין הירדן לים – ממד האלימות השלטונית ושליילת האחר הם יסוד פרקטי הכרחי של הצינונות בעבר ובהווה.

מנגד ניתן לטעון, כי בגלל מאפיינים תרבותיים-פוליטיים מיוחדים של צמיחת הצינונות, לפחות ברמה התיאורטית-המדינית,

הרעיונות הליברליים ומודלים מדיניים דמוקרטיים פלורליסטיים מוטמעים עמוק בתודעה הפוליטית הצינונית. שכן מאחר שהתנועה הצינונית נולדה על רקע כישלון מהדהד של החברות האירופיות המודרניות להכיל את האחר היהודי בהווייתן האזרחית, מייסדי הצינונות המודרנית ביקשו שלא לשחזר את כשל שילוב האחר במדינה היהודית לכשתקום. לכן הם הגו ופיתחו נוסחאות מדיניות מורכבות וגמישות של לאומיות ליברלית-דמוקרטית, שאת יסודותיהן ראוי לאמץ כעת לתיקון הדמות המדינית והסוציו-תרבותית של מדינת ישראל.

על המפלגה שבדרך להמחיש, שהצינונות אכן יכולה לטהר את עצמה מהגזענות והמשיחיות, ולשחרר את הרוח הליברלית

טענות המזהות באורח מוחלט את הצינונות עם גוענות ועם מגמות למחיקת האחר משקפות לרוב בורות משוועת בכל הנוגע להיסטוריה המודרנית של יהודים, לאומים, ולאומיות. בה במידה יש להכיר בכך, שהקריאות לביטול הצינונות לא בהכרח נובעות מתוך בורות ושנאה, אלא לעיתים קרובות מתוך המציאות.

במציאות ההיסטורית והעכשווית, הרעיונות והמודלים לבניית הווייה לאומית-אזרחית מכילה שהעלו הרצל וז'בוטינסקי, ברל כצנלסון ובן-גוריון הצעיר (רשימה חלקית), נשארו על הנייה בעוד הביטויים המעשיים הקונקרטיים של הצינונות בעבר ובהווה הסתכמו ומסתכמים במדיניות גוענית, דכאנית ואתנר-לאומנית. כך היה בעידן הממשל הצ'כאי בשני העשורים הראשונים לקיום המדינה, וכך ממשיך להיות בעידן הכיבוש והאפרטהייד הנוכחי, שראשיתו ב-1967 וקצו אינו נראה באופק.

יש לראות את הדברים נכוחה ולומר את האמת, מרה ככל שתהיה: אם אכן יתברר באורח סופי, שהצינונות אינה מסוגלת להתקיים במציאות אלא כפי שהיא מתקיימת היום – כתופעה מדינית גוענית, פשיסטית וקולוניאליסטית, המחייבת שלילת קיומו

הלאומי של עם אחר – לא יהיה מנוס מלחתור לביטולה ולהשלכתה לפח האשפה של ההיסטוריה בצד הכולשבים, הנאצים, ותרשת העליונות של האדם הלבן.

אך הואיל והצינונות היא הלאומיות היהודית המודרנית; ומאחר שהאומה היהודית-הישראלית המודרנית חפצת חיים היא, אין ספק שבינים מן הימים היא תדע להינער מהלאומנות, הפשיזם והפונדמנטליזם המשיחיסטי המהווים היום את תמציתה, ותתייצב על דרך המלך של הלאומיות הליברלית-הדמוקרטית. זה יקרה כשם שהאומה הגרמנית המודרנית הצליחה לנתק בין הלאומיות הגרמנית לנאציזם, או כמו שהלאומיות האוקראינית המודרנית הרחיקה את עצמה מהמגמות האנטישמיות הפרו-נאציות שנתנו בה את הטון סביב אמצע המאה שעברה.

כאן אפוא המקום לדבר על אחריות לאומית בקנה מידה היסטורי, הרובצת כיום לפתחו של היורש הנבחר של מפלגת העבודה, יאיר גולן, העומד להקים מפלגת שמאל ציוני חדשה. על מפלגתו שבדרך, ועליו כמנהיגה, יהיה להמחיש הלכה למעשה, במדיניות ובהתנהלות היום יומית, כי כמו כל לאומיות מודרנית, הצינונות יכולה לטהר את עצמה ממגמות ההחרבה העצמית של המשיחיות והגוענות, ולשחרר מתוכה את הרוח הליברלית-הדמוקרטית האצורה בה, ואשר, לדאב בן לב, מעולם לא מצאה ביטוי מעשי בהווייה הריבונית הישראלית.

למרבה הצער – ולמרבה המזל – יש לגור לן זמן די והותר לשם כך. למרבה הצער – מפני שבעקבות זוועות 7 באוקטובר הרוח הרעה של הלאומנות, הצדקנות האתנוצנטרית ושנאת האחר (מה שקרוי היום משום מה "התפכחות") הולכת ומשתלטת על תודעת רוב הישראלים; משמע, שלכם אינו צפוי להיפתח בקרוב לרעיונות ליברליים-דמוקרטיים. למרבה המזל – משום שבנייה של חלופה רעיונית ציונית ליברלית-דמוקרטית במדינה שמעולם לא התייחסה ברצינות לזכויות הממחשה הליברלית-הדמוקרטית של אבותיה המייסדים, ממילא תדרוש זמן, ומן הנמנע שתבצע בפזיזות ותוך כדי קיצורי דרך. לגולן ולמפלגתו מצפה אפוא דרך ארוכה – ואלה לא בהכרח חדשות רעות.